

Αυτή την εποχή ζούμε μια όξυνση της κρίσης της ελληνικής κοινωνίας, μιας μόνιμης κρίσης, πολύπλευρης, άλλοτε έρπουσας και άλλοτε με εξάρσεις, όπως η σημερινή. Ποια είναι τα πλέον εμφανή στοιχεία αυτής της κρίσης;

Καταρχήν, η οικονομία. Η φοβερή σατάλη της «Ολυμπιάδας» (3,5 τρις δραχμές, αν και το ακριβές ποσό παραμένει μυστικό) που υποθήκευσε το μέλλον της οικονομίας και συσσώρευσε χρέη τα οποία θα πληρώνουμε επί 35 έτη. Σχετική με αυτό είναι η αύξηση του δημόσιου χρέους και η σπουδή της κυβέρνησης να παραδώσει στο κεφάλαιο ότι απέμεινε από τη δημόσια περιουσία (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, Τουριστικά ακίνητα, δημόσια γη κ.λπ.). Οι «αρμόδιοι» μιλούν για «χαμηλή παραγωγικότητα» και για ανεπαρκείς επενδύσεις, και προτείνουν ως φάρμακο τη μείωση της φορολογίας των μεγάλων επιχειρήσεων, την καθήλωση των μισθών και την «απελευθέρωση» της αγοράς εργασίας. Συνολικά η κυβέρνηση, σύμφωνα με τις συνταγές του νεοφιλελευθερισμού, μετατοπίζει τα βάρη στους μισθωτούς και συνολικά στα κοινωνικά ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα. Ενώ η κερδοφορία του κεφαλαίου είναι από τις υψηλότερες (αν όχι η υψηλότερη) στην ΕΕ, η κυβέρνηση καθλώνει τους μισθούς, αυξάνει την έμμεση φορολογία και επιβάλλει νέους φόρους. Και φυσικά το παρασιτικό κεφάλαιο (χρηματιστικό, εμπόριο τροφίμων κ.λπ.) βλέπει τα κέρδη του να αυξάνονται με προκλητικούς ρυθμούς, το κόστος εργασίας μειώνεται και οι τιμές των αγροτικών προϊόντων είναι κατώτερες από το κόστος παραγωγής, με συνέπεια την περαιτέρω ερήμωση της υπαίθρου και την αύξηση της ανεργίας εξαιτίας της προλεταριοποίησης μέρους της αγροτικής εργατικής δύναμης.

Αυτά για την οικονομία. Και η λεγόμενη κρίση των θεσμών; Η κρίση που ξέσπασε «απροσδόκητα» αποκάλυψε τη σήψη που κυριαρχεί στην Εκκλησία, στη Δικαιοσύνη και στα σώματα ασφαλείας. Η έκταση της σήψης είναι και θα παραμείνει άγνωστη. Και η περίφημη «κάθαρση», όπως και η «κάθαρση» του 1989, θα περιοριστεί σε ορισμένους αποδιοπομπαίους τράγους και φυσικά δεν θα αποκαλυφθούν τα βαθύτερα αίτια της σήψης που σχετίζονται με την όλη οργάνωση του κράτους μετά την απελευθέρωση, και την ύπαρξη παρακράτους όχι μόνο στο στρατό και στην αστυνομία, αλλά ακόμα και στην Εκκλησία.

Το μετεμφυλιακό κράτος και το κράτος της Χούντας λειτούργησαν, ως προς τα λεγόμενα εθνικά θέματα, στο πλαίσιο μιας αντιφατικής πολιτικής: στο πλαίσιο ενός αντιφατικού διπόλου εθνικισμού και ενδοτισμού. Έτσι υπονομιεύθηκε η δυνατότητα ειρηνικής συνύπαρξης με τη σοσιαλιστική Αλβανία, σε βάρος του ελληνικού πληθυσμού της Βορείου Ηπείρου. Παρόμοια χάθηκε η δυνατότητα της μόνης δίκαιης λύσης του Κυπριακού με βάση την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών. Και τώρα κυβέρνηση και αντιπολίτευση εκβιάζουν για επαναφορά του αμερικανόπνευστου διχοτομικού σχεδίου Ανάν. Το ίδιο αντιφατικό δίπολο λειτούργησε και στην περίπτωση του ονόματος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας: έξαρση του εθνικισμού, συλλαλητήρια, και από την άλλη χάθηκε η ευκαιρία

για διπλή γεωγραφική ονομασία. Τώρα οι «εθνικόφρονες» και οι «ισχυρές» κυβερνήσεις μας θα καταλήξουν, αργά ή γρήγορα, να δεχτούν αυτό που έχει ήδη πρακτικά συντελεστεί.

Ας συνεχίσουμε με τα «εθνικά» θέματα. Το μέγα, ιστορικό επίτευγμα του δεύτερου, μετά τον Βενιζέλο, «εθνάρχη», ήταν ότι οδήγησε την Ελλάδα στον «λάκκο των λεόντων» (στην ΕΟΚ), κατά την έκφραση της ηγεσίας της προδικτατορικής ΕΔΑ (Πασαλίδη, Κιτσιίκη, Ηλιού κ.λπ.). Αλλά η Ευρώπη των πολυεθνικών δεν επιβάλλει μόνο μία συγκεκριμένη οικονομική πολιτική. Επιχειρεί, στα πλαίσια της οικοδόμησης μιας Ευρώπης-Φρουρίου (τρομονόμοι, ξενοφοβία κ.λπ.) να επιβάλει και ένα συνταγματικό πλαίσιο το οποίο, λειτουργώντας πάνω από τα εθνικά συντάγματα, υπονομεύει και τυπικά την εθνική κυριαρχία. Τα δυο αστικά κόμματα έχουν παγιδευτεί σε μια νέα κρίση, η οποία, σύμφωνα με τα φαινόμενα, θα οδηγήσει σε μια «ενδοτική» λύση.

Και δυο λόγια για τον πολιτισμό: Μείωση των κονδυλίων για την παιδεία. Πολιτική προσαρμογής στις ντιρεκτίβες της ΕΕ, με μετατροπή της παιδείας σε εκπαίδευση στην υπηρεσία του κεφαλαίου. Ειδικά, κατάργηση της δημόσιας και δωρεάν παιδείας και ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων. Από την άλλη, μείωση των δαπανών για τον πολιτισμό και χρηματοδότηση κυρίως έργων βιτρίνας και τουριστικού ενδιαφέροντος. Αυτά, για να μη μιλήσουμε για την ποιότητα ζωής στην Αθήνα και στις άλλες πόλεις, για τη ρύπανση του αστικού περιβάλλοντος, για τα νοθευμένα τρόφιμα (τα πρόσφατα περιστατικά με τα γιαούρτια και το μέλι είναι, ούτε καν, η κορυφή του παγόβουνου). Πού πηγαίνει αυτός ο τόπος με το χάος που κυριαρχεί παντού, συνέπεια της μεταπολεμικής ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού και της καθολίκευσης και της θεσμοθέτησης της ανταγωνιστικότητας ως κυρίαρχης κοινωνικής σχέσης;

Τα περιεχόμενα του σημερινού τεύχους δεν είναι άσχετα με τη συγκυρία. Τα πρώτα κείμενα αναφέρονται σε βασικές όψεις της σημερινής πραγματικότητας. Ευρωσύνταγμα, Διαφθορά, Εκκλησία, Παιδεία. Ακολουθεί ένας αριθμός φιλοσοφικών και επιστημολογικών προβλημάτων (Μαρξ, Βέμπτερ, Μπλοχ, Το πρόβλημα της αυτοαναφοράς, το κοσμολογικό μοντέλο της μεγάλης έκρηξης, έννοια της προόδου, επιστήμη και τεχνική, κυκλοφοριακό). Επίσης υπάρχουν δύο άρθρα για την καντιανή φιλοσοφία, απ' αφορμή τα 200 χρόνια από τον θάνατο του γερμανού φιλοσόφου (1804). Ακόμα, επίκαιρα άρθρα για την «Ολυμπιάδα» και για τις προοπτικές της Αριστεράς. Τέλος, ποιήματα του Fernando Pessoa μεταφρασμένα από τον ποιητή και δοκιμιογράφο Αντρέα Παγουλάτο και –όπως πάντα– το Χρονικό του Βιβλίου.

Στο σημερινό τεύχος παρουσιάζονται έργα του Πάνου Σαραφιανού (1919-1968) επιλεγμένα από τη Μαρία Κοκκίνου. Επίσης δημοσιεύεται κείμενο του καθηγητή της Ιστορίας της Τέχνης Χρύσανθου Χρήστου.